

ปกิณกะ

ศัพท์สับสน : species: ชนิด หรือ ชนิดพันธุ์?

สมชัย บวรกิตติ*, พรธยา ไทรงาม**

ภูมิหลัง

ศัพท์บัญญัติที่ใช้แตกต่าง :

- species - ศัพท์วิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน^(๑) : ชนิด, สปีชีส์ ;
- ศัพท์แพทยศาสตร์ และศัพท์วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม^(๒) : ชนิดพันธุ์.
- strain - ศัพท์วิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน^(๑) : สายเชื้อ, สายพันธุ์.
- ศัพท์แพทย์ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๐๘^(๓) : สาย (เชื้อโรค).

ข้อมูลประกอบ :

- ชนิด น. - พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^(๔) : อย่าง เช่น มี ๒ ชนิด; จำพวก เช่น คนชนิดนี้.
- ชนิด น. - New Model Thai-English Dictionary^(๕) : kind, sort, category, variety, type. คมม. อย่าง, ประเภท, พวก. (ข้อสังเกต : ไม่มีคำอังกฤษ species ในความหมายของชนิด)
- kind^(๖) จำพวก, ชนิด, ประเภท, เพื่อก, อย่าง.
- sort^(๖) ชนิด, ประเภท, จำพวก.
- category^(๖) ประเภท, ลำดับชั้น.
- type^(๖) ชนิด, จำพวก.
- variety^(๖) สิ่งทีประกอบด้วยของหลายชนิด.

วิธี^(๔) ว. ต่างๆ กัน; เช่น variety = วิธีพันธุ์ (ผู้เขียน).

สาย^(๔) น. สิ่งที่มีลักษณะเป็นเส้นยาว, โดยปริยายหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึง เช่นนั้น เช่น สายการบิน ; ญาติที่สืบมาจากต้นวงศ์หรือต้นสกุลเดียวกัน แล้วแยกเป็นสกุลย่อยออกไป = สายพันธุ์ (อ. strain - ผู้เขียน).

พันธุ์^(๕) น. พวกพ้อง, เชื้อสาย, วงศ์วาน; เพื่อกเถา, เหล่ากอ; เชื้อ เช่น พันธุ์ข้าว.

Species^(๗) a taxonomic categories subordinate to a genus (or subgenus), and superior to a subspecies or variety, composed of individuals possessing common characters distinguishing them from other categories of individuals of the same taxonomic level. In taxonomic nomenclature, species are designated by the genus name followed by a Latin or Latinized adjective or noun.

(ข้อสังเกต: จากคำอธิบายข้อนี้ species เป็นชนิดในลำดับชั้นพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายทั้งปวง)

ข้อยุติ :

อาศัยข้อมูลที่อ้างมาข้างต้น จะเห็นว่า species มีนัยความหมายตรงกับชนิดพันธุ์ มากกว่า ชนิด (kind, type ฯลฯ) ที่เป็นคำทั่วไป ที่ไม่บ่งบอกถึงพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต.

*สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

**กองวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

เอกสารอ้างอิง

๑. ศัพท์วิทยาศาสตร์ อังกฤษ - ไทย ไทย - อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๕ (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์; ๒๕๔๖. หน้า ๒๘๘(ก), ๒๘๕(ข).
๒. สมชัย บวรกิตติ. มติการประชุม คณะจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ และศัพท์สิ่งแวดล้อม; ๒๕๕๒ (ยังไม่ได้พิมพ์เผยแพร่).
๓. พจนานุกรมศัพท์แพทย์ อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน; ๒๕๐๘ หน้า ๒๓๑.
๔. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์; ๒๕๔๖. หน้า ๓๔๔(ก), ๑๐๘๐(ข), ๑๑๗๕(ค), ๗๘๑(ง).
๕. สอ เสถบุตร. New Model Thai - English Dictionary. พิมพ์ครั้งที่ ๔. เล่มที่ ๑ (ก - บ). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช; ๒๕๒๔. หน้า ๒๘๒.
๖. สอ เสถบุตร. New Model English - Thai Dictionary (Revised Edition). กรุงเทพฯ : พริมาพับลิชชิง จำกัด; ๒๕๔๘, หน้า ๔๔๐ (ก), ๗๖๗(ข), ๑๑๘(ค), ๘๖๘(ง), ๘๕๕(จ).
๗. Dorland's Illustrated Medical Dictionary. 31st Edition. Philadelphia: Saunders; 2007. p. 1767.